

Finanšu un kapitāla tirgus komisijas cikliskā sistēmiskā riska novērtējums un piemērojamās pretcikliskās kapitāla rezerves normas 0% apmērā atbilstība

26.04.2022. novērtējums par cikliskā sistēmiskā riska intensitāti un piemērojamās pretcikliskās kapitāla rezerves (PKR) normas 0% apmērā atbilstību.

Iepriekšējais 27.04.2021. lēmums noteikt, ņemot vērā cikliskā sistēmiskā riska intensitāti, darījumiem ar Latvijas rezidentiem (iekšzemes privātajiem nefinanšu klientiem) PKR normu **0%** apmērā **tiek saglabāts**.

Pamatojums: Finanšu un kapitāla tirgus komisija (FKTK), kā par PKR normas noteikšanu atbildīgā iestāde saskaņā ar Kredītiestāžu likuma 35.⁵ pantu, reizi ceturksnī novērtē cikliskā sistēmiskā riska intensitāti un, ja nepieciešams, nosaka vai koriģē noteikto PKR normu, kas attiecināma uz riska darījumiem, kuri noslēgti ar Latvijas Republikas rezidentiem. PKR normas noteikšanā analizē kredītu, kas izsniegti privātajam nefinanšu sektoram, atlikuma un iekšzemes kopprodukta (IKP) attiecību un šī rādītāja novirzi no ilgtermiņa tendences, kā arī izvērtē citus papildu rādītājus, uz kuriem pamatojoties pieņem kārtējo lēmumu par PKR normas noteikšanu.

FKTK padomes 27.04.2021. noteikto PKR normu 0% apmērā kredītiestādes specifiskās PKR aprēķinā izmantos **sākot no 2022. gada 1. maija** līdz brīdim, kad FKTK padome, ņemot vērā ciklisko sistēmisko risku novērtējumu, lems par PKR normas apmēra izmaiņām.

Reizi ceturksnī FKTK **turpina publicēt cikliskā sistēmiskā riska novērtējumu** tās mājaslapā.

Lai lemtu par PKR normas noteikšanu, FKTK sadarbībā ar Latvijas Banku veic Latvijas finanšu cikla izmaiņu analīzi, kā arī seko līdzi tādiem globāli nozīmīgiem aspektiem kā koronavīrusa Covid-19 pandēmijas izraisītā globālā ekonomikas pieprasījuma un piedāvājuma šoka attīstības tendences un ģeopolitiskā nestabilitāte, kā arī no šiem aspektiem izrietošajai nenoteiktībai un būtiskākajiem efektiem uz tautsaimniecības attīstību.

Kā liecina Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) informācija, tautsaimniecības izaugsmes temps 2021. gada 2. ceturksnī kopumā būtiski pieauga, pretstatā iepriekšējos ceturkšņos novērotajam, un 2021. gada 4. ceturksnī, salīdzinot ar iepriekšējā gada atbilstošo ceturksni, pēc sezonāli un kalendāri nekoriģētiem datiem IKP palielinājās par 3.5%, lielā mērā joprojām pateicoties zemās bāzes efektam 2020. gadā. Būtiskākais pieaugums 2021. gada 4. ceturksnī pret iepriekšējā gada atbilstošo ceturksni bija (pēc ražošanas aspekta) tādās nozarēs kā veselība un sociālā aprūpe (pieaugums par 22.5%), izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumi (pieaugums par 22%) un finanšu un apdrošināšanas darbības (pieaugums par 19.7%), savukārt vislielākais kritums tika novērots būvniecības nozarē - samazinājums par 11%. 2021. gada oktobrī tika ieviesta mājāsēde, kas skāra plašu tautsaimniecības daļu, bet kopumā ekonomika ir spējusi pielāgoties ierobežojumiem.

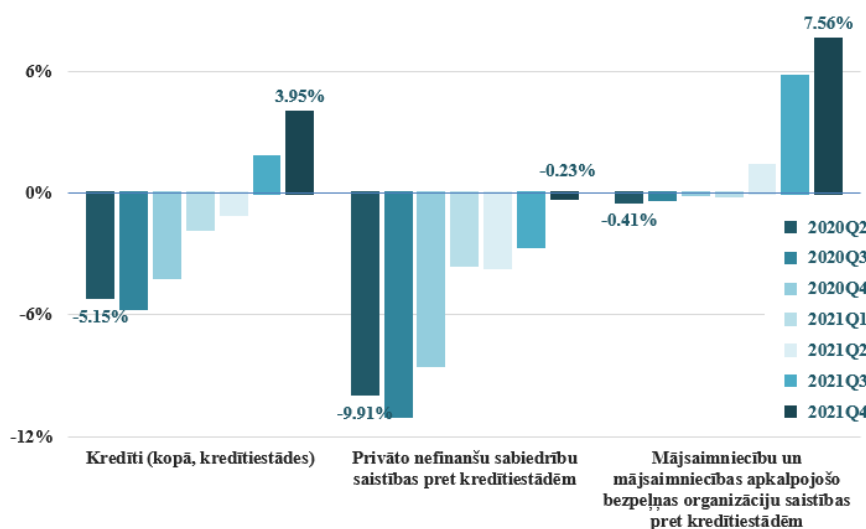
Latvijas Banka 2022. gada martā pārskatīja makroekonomiskās prognozes, atspoguļojot ne tikai pandēmijas, bet arī Krievijas iebrukuma Ukrainā ietekmi uz tautsaimniecību, vienlaikus ņemot vērā būtisko nenoteiktību, un 2022. gadā paredzot 1.8% IKP izaugsmi (samazināta decembra

prognoze – pieaugums par 4.2%), savukārt 2023. gadā – 3.2% IKP izaugsmi (samazināta iepriekš decembrī veiktā prognoze – pieaugums par 4.0%). Prognozes ir modelētas vēl aizvien lielas nenoteiktības apstākļos un riski galvenokārt saistīti ne tikai ar pandēmijas apkarošanas sekmēm, bet arī kara izraisīto ekonomiskās aktivitātes kritumu, sankciju ietekmi, kā arī augstām resursu cenām un inflāciju, konfidences pasliktināšanos.

PKR orientiera – galvenā PKR normas noteikšanas rādītāja - dati par kredītu atlikuma un IKP attiecības novirzi no ilgtermiņa tendences liecina, ka tā joprojām ir negatīva – gan izmantojot plašo – (finanšu kontu) (-30 p.p. 2021. gada 3. ceturkšņa beigās), gan šauro – (banku) (-14.5 p.p. 2021. gada 4. ceturkšņa beigās) kredītu definīciju¹. Latvijas iekšzemes privātajiem nefinanšu klientiem izsniegto kredītu un IKP attiecība turpina pakāpeniski samazināties - 2021. gada 4. ceturksnī šauri definētā kredītu un IKP attiecība saruka līdz 29%, bet plaši definētā kredītu un IKP attiecība – līdz 70% 2021. gada 3. ceturksnī.

Covid-19 pandēmijas izraisītā ekonomiskā lejupslīde turpina negatīvi ietekmēt iekšzemes kreditēšanas pieauguma tempus. Kopējā iekšzemes privātā nefinanšu kredītportfeļa atlikums 2021. gada 3. ceturksnī, salīdzinot ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu, samazinājās par 3.6%. Saskaņā ar Latvijas Bankas Kredītu reģistra statistiku, samazinājums joprojām novērojams tādās būtiskos saistību veidos kā kredīts nekustamā īpašuma iegādei, kura atlikumi 2021. gada 4. ceturksnī, salīdzinot ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu, saruka par 7.9%, kā arī samazinājums par 0.8% novērots finanšu līzings atlikumos. Savukārt tādu māsaimniecībām raksturīgāko saistību veidu kā patēriņa kredītu un kredītu mājokļa iegādei atlikumos uz 2021. gada 4. ceturksni novērots pieaugums (gads-pret-gadu) – attiecīgi par 14.9% (patēriņa kredīti) un 3.8% (kredīti mājokļa iegādei). Māsaimniecību (un to apkalpojošo bezpeļņas organizāciju) segments uzrādījis lielāku noturību pret Covid-19 pandēmijas izraisīto ekonomikas pieprasījuma un piedāvājuma

šoku arī kredītiestāžu kredītportfelī, būtiski pieaugot 2021. gada otrajā pusgadā, attiecīgi par 7.6% 2021. gada 4. ceturksnī ((gads-pret-gadu), skat. 1. attēlu). Māsaimniecību segmenta attīstības tempi veicināja arī

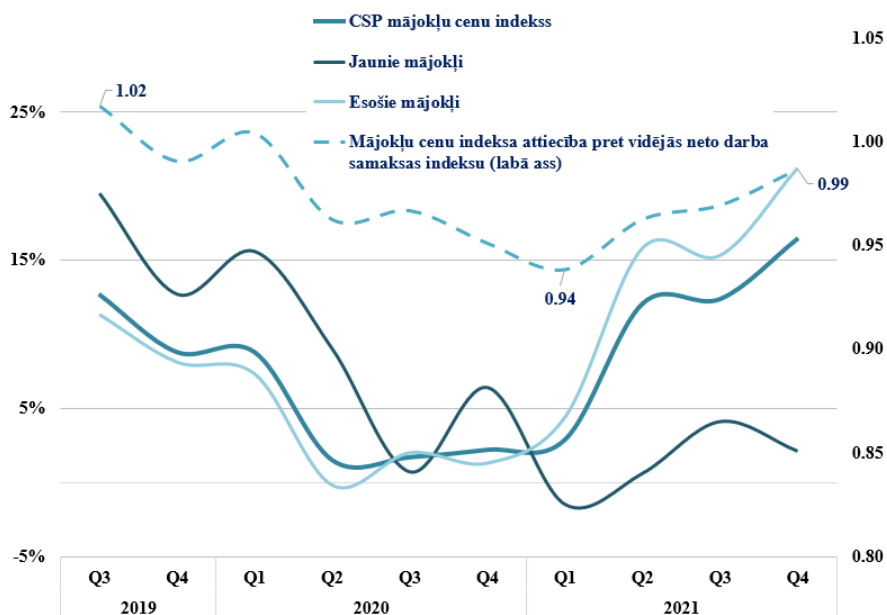
1. attēls. Kredītu (šaurā definīcija) un to komponentu ceturkšņu izmaiņas (gads-pret-gadu)

kopējo kredītiestāžu iekšzemes privātajiem nefinanšu klientiem izsniegto kredītu un uzpirkto parāda vērtspapīru apjoma pieaugumu 2021. gada 4. ceturksnī (pieaugums par 4% (gads-pret-

¹ Papildu informācija par PKR orientiera metodoloģijā izmantoto kredītu definīciju atrodama FKTK mājaslapā – Pretcikliskā kapitāla rezerve. Pieejams: <https://www.fktk.lv/mediju-telpa/nozares-temati/makroprudenciala-uzraudziba/pretcikliska-kapitala-rezerve/pretcikliska-kapitala-rezerve/>

gadu)), turpretim privāto nefinanšu sabiedrību kreditēšanas tempi joprojām neuzrāda būtiskas atveseļošanās pazīmes (samazinājums par 0.2% (gads-pret-gadu)).

Mājokļu cenu
pieauguma temps
kopumā 2021.
gadā strauji
atkopās no 2020.
gadā
novērotajiem
pandēmijas
efektiem
attiecībā uz
aktivitāšu
samazināšanos
nekustamā
īpašuma tirgū
(skat. 2. attēlu).
Taču straujā
izaugsme 2021.
gada griezumā
caurmērā
novērota tikai
esošo mājokļu

2. attēls. CSP mājokļu cenu indeksa un tā komponentu ceturkšņu pārmaiņas (gads-pret-gadu) (kreisā ass), un mājokļu cenas un ienākumu attiecība (labā ass)

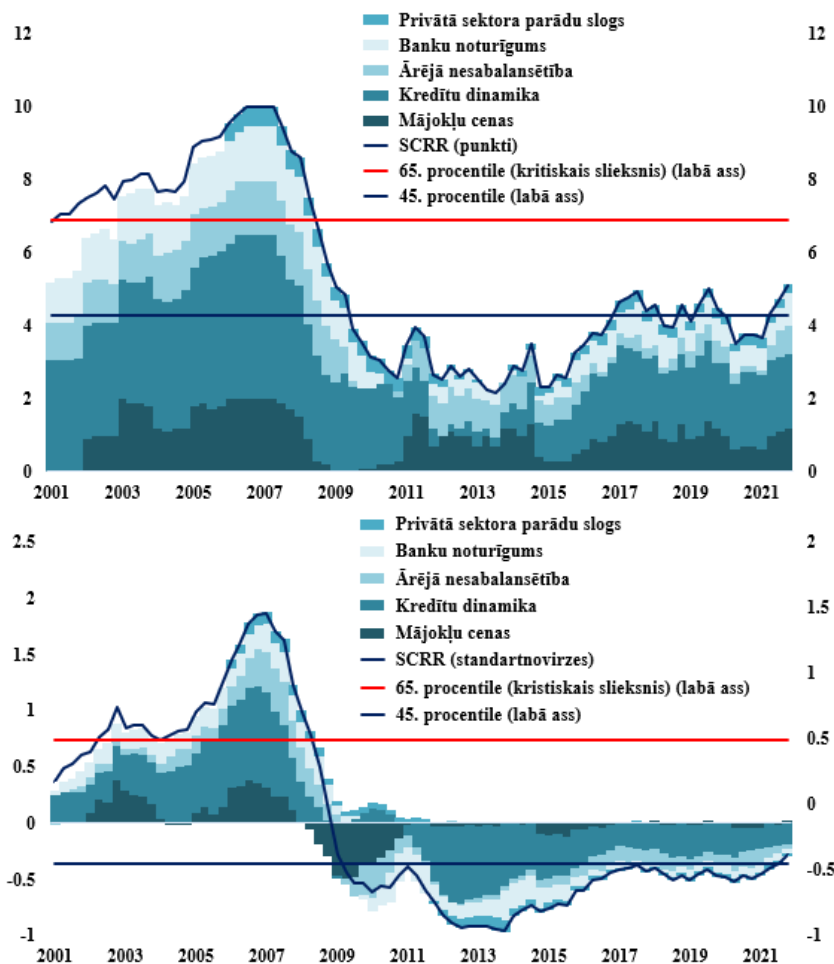
segmentam (pieaugums 4. ceturksnī par 21.2% (gads-pret-gadu)), kura attīstības tendences cieši korelē ar kopējā CSP mājokļu cena indeksa izmaiņām (pieaugums 4. ceturksnī par 16.5% (gads-pret-gadu)), savukārt jauno mājokļu cenu pieauguma temps uzrāda pretēju efektu 4. ceturksnī, salīdzinot ar pirmajos trīs ceturkšņos novēroto (pieaugums 4. ceturksnī 2.1% (gads-pret-gadu)). Joprojām saglabājas augsta mājokļu cenu un darba samaksas pieauguma tempu korelācija.

Nekustamā īpašuma darījumu skaita dinamika 2021. gadā norāda uz tirgus noturību attiecībā uz Covid-19 pandēmiju un tās ierobežošanai ieviestajiem ierobežojumiem, piemēram, stingro mājāsēdi, un uzrāda pat pietiekoši nozīmīgu skaita pieaugumu 2. un 3. ceturksnī, lielā mērā pateicoties zemās bāzes efektam. 2021. gada 4. ceturksnī, salīdzinot ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu, darījuma skaita pieauguma temps ir normalizējies – pieaugums par 4.7% Rīga un samazinājums par 1.3% valstī kopumā. Darījumu skaits 2021. gadā absolūtā izteiksmē ir nedaudz pieaudzis, bet kopumā atgriezies pie vidējās ilgtermiņa tendences, kas bija novērojama pirms Covid-19 pandēmijas. Tendences mājokļu tirgū 2021. gadā uzrāda augstu pieprasījumu pēc mājokļiem, ņemot vērā pandēmijas ierobežojumus un attālinātā darba un mācību realitāti, kas, kopskatā ar ierobežoto piedāvājumu, veicinājis būtisko cenu pieaugumu. 2022. gada sākumā globālie notikumi ģeopolitiskajā sfērā un skaudrā realitāte ar apkures un apsaimniekošanas izdevumu aspektiem ieviesīs atkal jaunas korekcijas nekustamā īpašuma tirgū, kas atspoguļosies 2022. gada 1. ceturkšņa novērtējumā. Savukārt komerciālo īpašumu segmentā Covid-19 pandēmijas apkarošanas ierobežojumu dēļ 2021. gadā ieskicējās tādas tendences kā samazināts pieprasījums biroja telpām un mazumtirdzniecības telpām, ņemot vērā arvien sarūkošos pārdošanas apjomus klātienēs veikalos, kā arī pieaugoša interese tādos segmentos kā ražošanas ēkas, mežu un lauksaimniecības zemes.

Tautsaimniecībai pielāgojoties pandēmijas apstākļiem, nebanku kredītportfelis atkopjas straujāk nekā banku kredītportfelis. 2021. gada 4. ceturksnī, salīdzinot ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu, nebanku iekšzemes privātais kredītportfelis pieauga par 6.7%. To galvenokārt noteica spēcīgais kredītu pieaugums gan līzings kredītos, gan citos nebanku finanšu sektora kredītētāju (t.sk. "ātro" kredītētāju – pieaugums par 21.2% 2021. gada 4. ceturksnī (gads-pret-gadu)) aizdevumos mājāsaimniecībām. Saskaņā ar Latvijas Bankas Kredītu reģistra datiem, līzings sabiedrību kredīti mājāsaimniecībām 2022. gada februāra beigās bija par 6.5% lielāki nekā pirms gada. Šo pieaugumu lielā mērā noteica stabila neto algas pieaugums, izveidotie uzkrājumi un pielāgošanās dzīvei pandēmijas apstākļos. Ģeopolitiskās situācijas saspīlējumi turpinās negatīvi ietekmēt jau esošās piegāžu ķēžu problēmas, kas, savukārt, būtiski ietekmē autobūves nozari un līzings kredītportfeli, kurā aptuveni 70% veido vieglais autotransports, bet aptuveni 15% veido komercitransports. Nebanku kredītētāju aizdevumu apjoms iekšzemes nefinanšu sabiedrībām 2021. gadā kopumā pieaudzis par 1.3% (gads-pret-gadu) - zemo pieauguma tempu pamatā noteica pamatā atsevišķu tirgus dalībnieku strukturālās izmaiņas. Saskaņā ar Latvijas Bankas Kredītu reģistra datiem līzings sabiedrību izsniegto kredītu nefinanšu sabiedrībām atlikuma gada pārmaiņu tempi uzlabojās no -12.5% 2021. gada februārī līdz 3.1%

2022. gada februārī. Lai gan no jauna izsniegto līzings kredītu pieaugums ir sasniedzis pirmspandēmijas līmeni, to būtiski varētu samazināt esošās sankcijas pret Krieviju, uzņēmumiem atliekot autoparka un tehnikas atjaunošanu.

Kā papildu rādītājs cikliskā sistēmiskā riska intensitātes noteikšanai tiek izmantots Latvijas Bankas izstrādātais² saliktais cikliskā sistēmiskā riska rādītājs (SCRR), kas ļauj, ņemot vērā Latvijas finanšu sistēmas specifiku,

3. attēls. SCRR un to noteicošo komponentu devums (1. grafiks punktos, 2. grafiks – standartnovirzes)

² Ja unākā informācija par Latvijas Bankas izstrādāto SCRR pieejama tās 2021. gada Finanšu stabilitātes pārskatā: https://datnes.latvijasbanka.lv/fsp/FSP_2021.pdf

Papildus informācija par SCRR metodoloģiju pieejama Latvijas Bankas 2020. gada Finanšu stabilitātes pārskatā: https://datnes.latvijasbanka.lv/fsp/FSP_2020.pdf

novērtēt finanšu cikla aktuālo stāvokli, izmantojot vienlaikus vairākus faktorus. Ņemot vērā, ka SCRR vislielāko svaru piešķir tieši kreditēšanas attīstību raksturojošajiem rādītājiem, pandēmijas periodā novēroto vājo kreditēšanas tendenču ietekmē (jo sevišķi nefinanšu sabiedrību segmentā) arī šis rādītājs šobrīd neuzrāda paaugstinātu cikliskā sistēmiskā riska līmeni gan pēc standartnoviržu, gan punktu metodes (skat. 3. attēlu). Rādītāja pieaugumu pēdējos trijos ceturkšņos lielā mērā izskaidro tieši mājokļu cenu pieauguma tempa palielināšanās.

Kopumā, vērtējot būtiskos finanšu cikla raksturojošos rādītājus uz 2021. gada 4. ceturksni un ņemot vērā joprojām pastāvošo neskaidrību par turpmākajām tautsaimniecības attīstības tendencēm Covid-19 pandēmijas un ģeopolitiskās situācijas ietekmē, pašlaik nav novērojamas būtiskas augšupejošas finanšu cikla izmaiņas, kas pašreizējos apstākļos pamatotu PKR normas palielināšanu, tādējādi tā tiek saglabāta 0% līmenī.

FKTK sadarbībā ar Latvijas Banku turpinās ik ceturksni analizēt būtiskos rādītājus un vērtēt ciklisko sistēmisko risku līmeni un PKR normas atbilstību.